

List izhaja vsak petek

Naročnina in dopisi

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 sold., za četrto leta 80 sold.— Za ude nar. - polit. društva „GORICA“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. v tiskarni.

GLAS

naj se blagovoljno pošiljajo opravištvu v nunskih ulicah v tiskarno Karol Mail-ling-ovo. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 sold., če trikrat, 15 soldov.

Dr. Jakob Razlag.

„Sic transit gloria mundi“ — tako mine svetna slava — mi je prišlo na misel, ko sem v raznih novinah bral čudno novico: Dr. Jakob Razlag gre za grofovskega oskrbnika na Štajersko. Iz zelene Štajerske prišel je na Kranjsko kot možak, kateremu se je naj lepša prihodnost obetala v srcu Slovenije, za katero je gorel. Kot mlad doktor prava in absolviran bogoslovec bil je že v štajerskem deželnem zboru poleg slavnega Hermana ena boljših moči. Zagrizeni nemci in nemškutarji, kakor Blagatinšek — Kaiserfeld, Carneri in drugi so vselej drug drugemu šepetali na uho in delali dolge obraze, kadar je Razlag za besedo prosil. Strah ni bil prazen. Se svojo zgovornostjo posekal je zagrizene sovražnike slovanstva sploh in Slovencev posebej. Reči se mora, da je bil hraber vojščak, če tudi niti on niti njegovi tovarši zmagali niso, a Razlag si je tam prve lavore priboril.

Ko se je pa vest raznesla, dr. Razlag se preseli na Kranjsko, v Ljubljano, da postane deželni poslanec, je vsakega pravega domorodca vesela misel in nada prešinila, da Kranjska dobi izvrstno moč in deželni zbor, ako bo Razlag izvoljen delalnega, skušenega in zanesljivega poslanca, pravo kladvo nemškutarjem.

Po Tomanovi smrti bil je za rajnkim Costom gotovo naj zmožnejši poslanec v vsakem oziru. Kar so mu tudi njegovi politični nasprotniki priznati morali, bila je njegova značajnost in zmerno obnašanje. Postal je tedaj po priporočilu „starih“ po-

slanec za kmečke občine na Gorenjskem. Voljen je bil skoraj enoglasno. Od dne do dne je rastla njegova veljava, njegov upljiv je bil merodajen in za časa Hohenwarthovega ministerstva postal je celo deželni glavar, če tudi le za malo časa, vendar dosegel je vrhunec.

Kmalopotem je njegovo vedenje začelo postajati nerazumljivo — sumljivo. Ko so „mladi“ nekoliko tal pridobili, smatrali so ga narodnjaki sploh kot voditelja nove slovenske stranke, kar je tudi sam javno pripoznal.

Solnce njegove slave je začelo zahajati „za božjo gnado“.

Pri direktnih volitvah na Notranjskem stopil je na bojišče javno proti Hohenwarthu, kateremu se je imel zahvaliti, da je došel do častne službe deželnega glavarja. S tem, da je on in njegovo glasilo „Narod“ ljudi begal, da, ako grofa izvolijo, bodo zopet desetino dajali in robotali, prišel je do važnega državnozbornskega poslanstva.

Deželni zbor kranjski in lesenjača pred škotskimi vratmi na Dunaji pa pričata, kako čudno in vedno bolj in bolj protinardno se je vedel Razlag. Na dano mu nezapupnico od strani svojih volilcev se še zmednil ni, kot naroden poslanec začel je v sredi Slovenije, v kranjskem deželnem zboru prvi zmed Slovencev nemški govoriti, z nemškutarji glasovati, celo njih navete podpirati in na vse zadnje je še zahvalo izrekel glavarju Kalteneggerju, da je tako nepristransko (!) dopustil, da je bila narodna

stranka tako nevredno psovana od odpadnika Schrey-a.

Vse to dobrikanje z nemškutarško stranko, vse zagovarjanje vladnih namer, vse glasovanje za „svobodne“ proticerkvene postave ni mu doneslo ne naslova in značaja dvornega svetovalca, ne kake druge službice, ampak ostal je na cedilu od narodnjakov mrzen, ker je odpadnik, od nemškutarjev zasmehovan, akoravno jim je pomoč skazoval, od vlade pomilovan, ker se na vetrnjaka zanašati ne more.

In tako je prišel nekdanj sloveči, priljubljeni, zmožni, upapolni dr. Jakob Razlag zaradi svoje neznačajnosti tako daleč, da, ker vidi, da niti pri narodnjakih, niti pri ustavovercih, niti pri vladi ni nikakoršnega upanja, sprejme službo oskrbnika pri grofu.

Tedaj deželni in državni poslanec, bivši deželni glavar, sloveč govornik, pesnik, jurist in žurnalist gre za oskrbnika k grofu, k grofu pravim, da bo zabranil, da se desetina in robota zopet ne povrne. Doslednost, kje si? Grofa ne voliti, sicer bo desetina in robota — tako dopusti pisati kandidat Razlag. K grofu grem za oskrbnika, tako govori in dela na cedilu ostali Razlag ter spričuje, da se zarečenega kruha veliko sne. Ne vem, ali mu je toliko pri srcu tisti „beatus, qui procul negotiis paterna rura exercet bobus suis“, (blagor mu, kdor brez opravi očetovo posestvo obdeluje s svojimi voliči) tudi ne vem, ali je doktor sam prišel vendar do spoznanja, da ne živi več za politično življenje, a to se mi zdi verjetno, da bo hlapce

LISTEK.

PRVAČINA.

[Spisal P. mlinarjev.]

„Ipavska dolina lepota svetá“.

Blizu dve uri hodá na jugovzhodu solnčne Gorice (v 53 $\frac{1}{2}$ ⁰ sever. šir. in 23 $\frac{1}{2}$ ⁰ vzhod. dolg. glej Fr. Vodopivec zemljevid), tam v Ipavski dolini skoro v podnožji kraške gore na vrhu zalega griča leži vas Prvačina. Mikavni, vinogradni homci slonijo jej od severja sem z vedno bolj ponižajočimi rebri na njenih ramenih ter jej izpuščajo zdravo studenčnico v zeleno, pisano krilo. Na jugu se širi pridno in umno obdelano polje njenega podnožja tija do počasne Ipave, obdajajoč jo z visokim rahlopeščenim bregovjem. Od zapadne, goriške strani drži uglajena cesta v vas, na levej krasijo jo lepe gorice, na desnej jo spremlja plodna ravan; pod vasjo se razdvoji, ena pelje v vzvišeno vas do farne cerkve, druga te vodi naprej proti vzhodu skozi sosedni v nizkem čepeči Dornberg.

P., oziroma fara, ki šteje komaj kakih 1600 duš, se vendar ponosno prišteva najstarejšim fa-

ram cele Ipavske doline. Ustanovljena je bila leta 1450 (glej directorium liturgicum archidioeceseos Goritiensis). Stareje od te so na Ipavskem, kar jih spada pod goriško nadškofijo, tele fare: Kamenska od leta 1400; Šempaska leta 1402 in Št. Peter pri Gorici l. 1425. Fara Prvaška obsega tudi vikarijat „Gradišče“ s cerkvijo M. B. in vasico „Zalošče“ s cerkvico sv. Lavrencija.

Farna cerkev sv. Andreja apost., če je bila v farno cerkev potrjena l. 1450, gotovo je bila davno preje sezidana. Čas se ne more na tanko določiti, trdi pa se lahko, da je ena izmed najstarejših; to priča cerkev sama: njena lega, stari spominki, statuve, arhitekturni stroj in cela znotranjost. Početkom so bili v Prvačini sami fajmoštri brez pomočnikov. Prvi, kolikor se more iz farnega arhiva poizvedeti, je bil: Jurij Strobel, leto je neznano; drugi: Jurij Jurjančič umrl l. 1577 itd. Peti župnik: Janez kerst. Delfin 1619—1641, ta je imel prvi pomočnika imenom: Luka Canaliz 1641—1642. Gotovo so bili uže popreje župniki v Prvačini, toda imena so neznaná. Cerkev je majhna in tesna, celó premalo

prostorna za farno ljudstvo, lepa pak je in okusno okrašena, kar se tega tiče prekosi marsikatero drugo farno. Gorka zahvala in pohvala za to tiče v prvi vrsti tamošnjemu, marljivemu in estetično izobraženemu g. fajmoštru. Lega jej je lepa, sama stoji na vzvišenem prostoru, katere stolp, šilek in visok, se mogočno dviga v visoko nebo. Altarjev šteje petero, izrezanih iz dragocenega vsakovrstnega tudi kararskega marmorja. Glavni altar kinča podoba sv. Andreja, patrona cele fare. Gledé cerkvenega bogastva in premoženja se prišteva Prvaška cerkev v srednjo vrsto gmotnega blagostanja; čeravno pa nema bogatih zakladov, kakor nekatere druge cerkve, ima vendar nekaj posebnostij in znamenitostij.

Najpreje so spomina vredne orgle, ne morda zaradi muzikalične vrednosti, ampak zaradi nenavadne starosti. Pravijo, kar tudi napis potrjuje, da so te orgle en del onega veličastnega dela, ki je nekdanj, pred divjim „Atilom“ bližnje ljudstvo k pobožnosti unemalo v slavni baziliki tačas mogočnega Ogleja.

Po razrušenji tega slovečega mesta poizgu-

in delalce nadzorovaje, plevice plačevaje, druga skrbnikova dela izvrševaje, obdan od dvornih koncipientov z grabljami, motikami in vilami sam pri sebi zdihnil: Sic transit gloria mundi.

Dopisi.

Iz Gorice, 17. junija. (Izpred porotne sodnije — svečanost 16. junija v veliki cerkvi itd.) Kedar zasedejo porotniki sodnijski stol, imajo radovedneži dovolj posla, da pozvejo, kako se obnašajo zatoženci. Tako tudi zdaj. Prvi na vrsti izmed zatožencev je bil dobro znani H. iz Kanala. Tožen je bil zarad posilstva malih deklet. Pravda je trajala 4 dni (od 8—11 t. m.) pri zaprtih vratih. Zatoženec se je drzno obnašal. Videlo se mu je na obrazu, da je zmage gotov. Ni čudo, saj so vse nesrečne deklince razen ene (bilo jih je dvanajst) pred porotniki vse tajile, kar so pri prvi preiskavi izpovedale; vsaj tako se govori. Naj bo kar hoče, gotovo je, da bi bil H. kmalu v drugo nekrivega spoznan, kakor pred dvema letoma, ko bi ne bilo ene deklince, ki je stalno trdila to, kar je pri prvi preiskavi obstala. Vsled tega so porotniki skoro enoglasno (11 proti 1) H-a krivega spoznali. Obsojen je na 6 let trde ječe. Groza sprehaja človeka slišati, kaj in kako se je vse godilo. Morda bo to obsojenje nekaterim brezskrbnim starišem odprlo oči, da bodo bolj pazili na svoje otroke; morda se demoralizacija med mladino, ki se po takem načinu uzroči saj nekoliko ustavi. Bog daj! Za H.-om pride drugi Kanalec L. na vrsto, ker je izdajal ponarejene bankovce. Obsojen je za 2 leti in 6 mesecev. — Med tem so zaprli v Kanalu nekega pisarja, znanega dopisuna. Zakaj, ne ve se še gotovo. Pravijo, da zarad nepostavnosti pri narejanju notarijskih pisem.

K svečanosti 16. maja, 29. obletnice, kar je sv. Oče Pij IX. bil za papeža izvoljen, delale so se v stolni cerkvi velike priprave. Držale so se tridnevne v nedeljo, v ponedeljek in torek. Izpostavilo se je ob 5. pop. s. R. T.,

bilo se je namreč veliko dragocenostij, in spominki neizrekljive veljave in važnosti bili so rop razvalin, ki so še sadaj — razen nekaj v naših dnevih izkopanih — globoko v zemlji ležeč, prekriti očem sedanjega sveta. Bazilika, to veličastno delo, ostala je po konci. Najimennitna premakljiva dela v njej pa, ki jih je kedaj mogel človeški um le izmisliti in mojstrska roka utelesiti, bila so večidel razbita, pokončana in le nekaj ostalin je bilo pred divjostjo surovih Hunov od prebivalcev obvarovanih. Orgle so bile otete. Pripoveduje se, da so bile orgle v Uršulinski cerkvi v Gorici in Prvaške orgle eno samo delo, in sicer en del nekdanjih oglejskih orgel; in res se glas obojnih nekako harmonično strinja.

Bodisi pa to kakorkoli, gotovo je to, da so — če Uršulinske ne — Prvaške orgle v Ogleju izdelane. Dokaz temu je napis, ki ga imajo na čelu: „factum Aquileae 1263. Remoderatum et in hac parochia positum 1793.“ t. j. izdelane v Ogleju 1263; popravljene in v to faro prenešene 1793.

Drugo, s čemer se Prvaška cerkev in fara najbolj ponaša, je res krasen, veličasten, okolo 3 čevlje visok ostenzorij ali monštranca, ki le

potem je bil govor in naposled blagoslov. Ljudstva se je primeroma malo udeležilo tridnevnic. Včeraj 16. t. m. so pa služili Nj. prevzv. knez nadškof ob 10. dop. slovesno mašo se zahvalno pesmijo. Popoldne je bil sklep svečanosti. Govor je imel slavnoznani govornik č. o. Bankič, J. d. Po govoru je bila zaobljuba Jezusovemu Srcu. Petje je bilo včeraj pri svečanosti izvanredno lepo, a še lepše bi bilo, brez nepotrebne ropotanja in piskanja. Občudovali smo polni glas č. o. Filipa iz samostana č. o. frančiškanov.

Tu ne smem opustiti še posebno pohvaliti Slovencev, ki so se te katoliške svečanosti udeležili. Kakor v veliki cerkvi zadnji dan pred in popoldne, bilo je posebno veliko slovenskega ljudstva v jezuitarski cerkvi, kjer je bila prazničnost samo ta dan. Pri prvi peti maši je bilo ljudstva, kakor ob nedeljah in praznikih in kar je posebno, udeležilo se jih je na stotine sv. Obhajila. Slovesnosti primeren nagovor v slovenskem jeziku bil je eden pri Jezuitih in štirji italijanski v stolni cerkvi.

Katoliška družba (Circolo cat.), — ki dobro zna porabiti vsako priložnost, da blagodejno vpliva na kat. srca, ki ima dejansko tudi sploh ne majhen, celo merodajen vpliv v duhovskih krogih in zadevah — je napravila na večer lepo zabavo. Nar pred je govoril prof. bogosl. dr. Valussi, potem so se vršile razne točke na glasoviru in pesmi. Dvorana je bila polna odlične gospode.

Komen, 15. junija. — Kakor je bilo od c. kr. kmetijske družbe v Gorici naznanjeno, predaval je veleučeni g. Kuralt o trtnih in vinskih boleznih v nedeljo 13. t. m. zjutraj v Sežani in popoldne ob 3 urah tukaj v Komnu. Čeravno so tisti dan sviloprejke veliko skrbi prizadevale, je bila vendar prostorna šolska soba polna ukaželjnih poslušateljev. Razlagal je omenjeni gospod v svojem dolgem, pa jedrnatem govoru trtne bolezni, priporočeval žvepljanje in povdarjal veliko korist mandanja trt; omenil je tudi različnih glivic, ki vino kvarijo, ter tako razumljivo in temeljito dokazoval njih življenje in rast, da ga

o velicnih praznikih povečuje veliki altar. Delo je mojstersko, vrednost velika. Ta dar je cesarice Marije Terezije, ki je podarila še dvoje enakih monštranc dvema drugima cerkvama na Primorskem. Kanalski dekanjski cerkvi eno, in v Istriji — ne vem kateri — drugo. Cerkev ima tudi svojo knjižnico; odlikujejo se knjige ne po velikosti števila, ampak po starosti. Marsikatera knjiga utegnila bi cerkvenohistoričnemu diletantu jako zaželjena biti.

Pri farni cerkvi je troje zvonov, ki so sicer majhni in stari, vendar pa čistega in prijetno ubranega glasu. O malem zvonu, ki ima kakih 10 centov pripoveduje se malo čudna pa kljub temu vendar vsaj nekoliko verjetna povest. Gotovo je in resnica, da ima ta zvon sedaj še najčistejši glas, ki se ga sliši pri ugodnem vremenu skoro uro daleč. To sem omenil, ker pravi pripovedka, da se je pred toliko leti slišal cele dve uri na daleč in sicer iz Prvačine do malih rojic pri Št. Andrežu in sicer za časa, ko so bili Francozi po Ipavski dolini Nameravali so tedaj Francozi — tako se pripoveduje — ta zvon ukrasti zaradi čistega, nenavadnega glasu. Prvačanje pa, to izvedevši, vtopili so ga v bližni pod cerkvijo izkopani vodnjak. Tu je bil globoko

je bilo ukljub velike soparice v sobi vendar veselje poslušati. Navedel je tudi razna sredstva vinske bolezni zabraniti ali pa zatreti. Po dokončanem izvrstnem govoru smo iz fotografij in pod mikroskopom si ogledovali glivice, ki povzročujejo skisanje vina.

Po tem pa se je pričelo analizovanje vina ter pokazalo, da različna črna vina so imela 8—10 odstotkov kisline in 7—9 odstotkov alkohola, kar kaže, da tukajšna črna vina so sploh dobra in izbuja upanje, da se bodo z bolj umnim pripravljanjem zdatno poboljšala, in ne le kakor do sedaj le bližnje kupce iz Trsta in Gorice, temuč tudi iz drugih dežel privabila, da nam bodo iz bogatih mest kaj denara prinesli za naše obilne in velike potrebe.

Nadejam se, da, kakor se je rajnemu g. Matiji Vertovcu, nepozabljivemu župniku v Šent Vidu nad Ipavo s svojem „Sporočilo slovenskim vinogradnikom leta 1850“ posrečilo tukajšnjim prebivalcem oči odpreti, da so prvi korak k zboljšanju svojih vin storili z nasajevanjem trt žlahtnega plemena, — tako tudi še drugi korak storil z napravljanjem vina po nauku in nasvetih vrlega Kuralt-a, kterege nam Bog dolgo živi, da bi nas še večkrat obiskal in nam kazal pot do blagostanja, za kar mu bodo tudi naši pozni potomci hvaležni.

S Tolminskega, dne 15. junija. V našem „malem Parizu“ se časi godi marsikaj pariškega. Da se pa napake našega malega Pariza javno ne „bičajo“ po zasluženju, je iskati uzroka posebno v tem, da ima Tolmin premalo pariške velikosti.

Z vsako še tako javno dogodbo so v zvezi osebe, a te preže na dopisnike, kakor mačka na miš; zato se iz malega Pariza (kot kraja i okraja) tako malo dopisuje. Godi se pa tu marsikaj zanimivega. Gospod J. Alešovec bi si mogel tukaj marsikaj gradiva nabrati za svoje „povesti iz sodnijskega življenja“. Tu bi morda staknil kako pisarnico, ki ima nalog duri v sodnijo zapirati, pa je odpira, ker daje strankam podpisovati beli papir. To se sicer ne dela iz slabih namenov, a zoperpostavno je, i tako iz-

pod vodo na dnu, dokler je nevarnost minula. Vzlekli so ga za nekaj let iz vode ter ga prenesli zopet v stolp. In to, pravijo, je krivo, da je zgubil zvon ono posebnost svojega glasa.

Ker ravno o ljudskih pripovedkah govorim ali pišem, naj omenim še druge, ki je pa bolje rečeno ne pripoved ampak legenda in sicer gledé sezidanja farne cerkve. Da je bila cerkev tam, kjer je in ne drugde zidana, dal je temu povod nek slučajni dogodek. Suhote na levi strani cerkve imenujejo se z enim imenom „v gradu“, verjetno je torej — kakor pravi legenda — da je bila tu grajščina nekedaj, kar spričuje dandanes ime in prostor, ki je še zdaj na dveh straneh visoko obzidan. Tu je živel svoje dni pobožen grajščak. Tam, kjer stoji sedaj glavni cerkveni altar, rastle je tačas velikansk, robidov grm. Ta grm je bil prižgan tako, da je v plamenu pogorel do tal; ko so bile koronine izkopane, Bog vedi zakaj, našli so pod zemeljskim površjem velik kamen. Ker je bil nekako zanimive podobe, zdelo se jim je, da je utegnil biti uže kedaj pod mojstersko roko, kar je bilo tudi resnica. Sčistili so ga skrbno ter našli, da je izrezan v podobo postranskega križa takevega, kakoršen je križ sv. Andreja. Grajščak te čudne

delana pisma so brez veljave i vrednosti, razun za g. sodnika. Tedaj možje! nikdar ne podpisujte svojih imen na prazen papir, drugače si sami gladite pot v sodnijo. No! pa vsaj časi je dobro iti v sodnijo; še jaz bi Tolmincem svetoval, naj gredo v sodnijo, i naj si tam dajo odločiti prostor za zidanje šolskega poslopja. Tisoči leže pripravljeni za zidanje, a Tominci se prepirajo uže leta za primeren prostor. Pa, da bo novo šolsko poslopje tudi na Pariz spominjalo, zato hočejo naši mali parižani zidati šolsko poslopje zunaj Tomina tam doli pod cesto na pesku, kjer se bo moral dotični prostor še s peskom nasuti za kake dva sežna visoko. I take pariške stavbe naj plačuje ves okraj, vsaj ima denarja ko peska!

Ko bi imel jaz besedo pri okrajnem šolskem svetu, tirjal bi, naj se omenjeni tisuči porabijo za zidanje šol, za katere je prostor uže pripravljen; Tolmin pa naj čaka, da se drugi tisoči nabero.

V Mirnu 16. junija. Prihodnjo nedeljo 20. t. m. misli naša čitalnica napraviti besedo s plesom.

A žalibog! da vam moram poročati o drugem plesu, žalostnem, strašnem plesu, ki se je vršil po naših poljih. Toča, strašanska toča je bila plesalka, vihar i grom je bila godba. Okolo treh ur zjutraj pretečeno, nedeljo prihrujejo živi oblaci iz furlanije i kar v trenutku vsuje se debela, gosta suha toča z vetrom. Le dve minut traja, a vse je pod njo belo. Deloma Sovodnje, Peč, Rupa, glavni del Mirnskega polja je uničila ta šiba božja. Bilje so rešene i ravno tako Standrež, Vrtojba, St. Peter. Kak krasno je bilo prej polje! Turšica uže visoka temnozeleni i močna nij družega sedaj nego gol štor; kmetje jo prestrežujejo, da pride k sebi. Pšenica je bila krasna i sedaj? Ah! človeka skor strah obide. Tu pa tam kak klasček po konci stoji, vse drugo je posekano, polomljeno. Kaj bo? toži kmet. Vlani je vsled dobrega leta dolgove poplačal, ki jih je napravil vsled predlanske suhe i revne letinje, letos se je nadejal, da si kaj prihrani. I sedaj? Siamo là, kjer poprej. Vlada bo menda kaj davkov odpisala, a

najdbe vesel, dal je sezidati kapelo in v njo postaviti altar v čast sv. Andreju in sicer ravno tam, kjer je bil ta kamenen križ izkopen. Kakoršna je sedaj cerkev, gotovo nij bila sezidana iz početka te velikosti ampak v poznejih letih se je k njej čedalje več dozidovalo. Kedor je mojster ali sploh izvedenec v zidarski umetnosti se tega lahko prepriča.

Kakor je bilo uže omenjeno spada pod Prvaško faro vikarijat „Gradišče“, pravijo mu nekateri „Gradiškuta“ kar je popačeno, neslovensko ime. Opombe vredno je to, da se tukaj pride luje izvrstno vino in zgodnje sadje. Tukajšna cerkev je posvečena M. B.; slika ali podoba je delo slovečega slikarskega mojstra, kateri je le tu preživel zadnje dni svojega življenja in kjer je tudi pokopan. O tem pozneje.

Vasica „Zalošče“, domače imenovana „Rojci“ je tudi del Prvaške fare, v političnem obziru pa spada pod bližnji Dornberg. „Rojci“ imenuje se zategadel, ker so prebivalci po imenu večinoma Rojci. Kar je tu posebne važnosti je to, da je cerkvica sv. Lovrenca — vsled splošnega občnega menenja in trditve — najstareja cele Ipavske doline. Pravijo, da so trupla nosili iz

kedo bo to užival? Gospod. Kolon bo ostal v dolžnih bukvah gospodovih.

Velike roje, koje je imel do sedaj c. k. erar za vojaške vaje v najemu, so letos razdelili, i sicer mej vse Mirnce „stare korenine“ ki so dalj časa tu naseljeni. Merodajno je bilo menda, da je kedo 20 let uže tu stanoval. Napravilo je županstvo 3 klase po premoženji. A razne parcele ne pripadajo dotičnim prejemnikom v lastnino, ampak ostanejo vedno le lastnina srenjska, dotičnim družinam so se dale za 10 let le v najem, da vsako leto plačujejo 16 f. v domačo denarnico. Ne sme toraj nihče svojega deleža ni prodati da celo ne drugemu v najem dati. To je bilo jako pametno.

Kajti če bi se parcele v popolno last dale, stavim, da v 10 letih bi prišle v roke posameznim bogatašem i nazadnje bi se smijal le kak goriški Pinkeles, Šmajseles. Miren pa trebi si zobe; sila kola lomi i revež se previda kjer i kakorkoli je mogoče. Vrhu tega bi srenja glavne dohodke zgubila i bi svojih opravil ne mogla opravljati, sosebno bi ne bila vstani pokrivati špitalskih stroškov. I ravno ti stroški so, kakor tudi skoro povsod, ogromni. Vzrok temu je mestni statut v Trstu, vsled kojega Tržaško mesto ne prizna nobenega ptujca za svojega občinarja, česavno še dalj časa tam stanuje. Čudno pa tudi malo krivično. Trstu služi, Trstu krvavijo njegovi žulji, tam se poti leta i leta, tam dela, tam zdravje zapravi-dostakrat kako i zarad koga? — a če zbolí, zbolí na stroške občine, ki ga skor več ne pozna. Roje bodo sedaj občini na tak način velika podpora, več bodo nesle, kajti, če bode nam Bog milostljiv, tam, kjer se je uže toliko desetletij vojak sukal, bode sedaj sirk paradiral i kmet komandiral.

Ogled.

Avstrija. Ustavoverski listi se ne morejo pomiriti zarad nesreče, ki jih je zadel, da je njihov patron Bismark dobil odpust „za nedoločen čas.“ Na vse strani ugibajo, kako bi si to grenkost nekoliko posladili, a ene reči ne morejo pokriti, da je

Podkrajca, Cola in dr. krajev, tedaj celih 5—6 ur daleč le sem k pogrebu.

Farna cerkev in cela Prvaška vas, zidana na zapadni strani cerkve, hiša tik hiše v vrsti, ponuja memogredočemu potniku prijazen pogled. Grič, na katerem stoji, je deloma sè sadnim drevjem zaraščen, deloma v vinograde prekopan.

Poslopij znamenitih ne išči veliko v Prvačini; najlepši in najpripravišči ste, poleg par družih suhot, duhovnijski, vzlasti župnikovo stanovišče je dokaj prijetno in krasno. Naj lepše pa in naj prostorniše poslopje cele fare in okolice je grad, ki se ponosno dviga iz smrečjega in bukovega drevja pod znožjem kraške gore, na desnem bregu Ipave. Ta grajščina ima svojo kapelico sv. Janeza in novošegno izdelan mlin, eden izmed največjih, kar jih goni Ipava. Sedanji lastnik, grof Coronini iz Gorice vkupil je to grajščino, h kateri spada tudi veliko zemljišč, od Goričana Štrekelj-na in ta od prejšnega gospodarja Franca Tominz-a. Omenil sem to zaporedno prodajevanje zaradi tega, ker mi daje ime prvega lastnika Fr. T. povod, da nekaj spregovorim o njegovem bratu Jožefu Tominz-u.

(Dalje.)

namreč pruska politika pred celo Evropo ponižana. V Avstriji pa vladni nasprotna stranka raste. Znamenito je tudi, da topništvo naše dobi nove, po generalu Uhaciju iznajdene kanone, akoravno so nekteri listi toliko povzdigovali Krupp-ove-pruske. V Dalmaciji, kjer je še vse v dobrem sponimu na cesarjevo obiskovanje, bil je sklenjen deželni zbor, in voditelju lahonov in podporniku ustavoverske stranke Bajamonti-u so naredili, ko je šel skoz mesto Sebenico, mačkno muziku, kar je vse ustavoverce močno razžalilo. V Zagrebu so se godili v deželnem zboru nekteri viharni prizori. Poslanec Makanec je vlado sprašal, zakaj se ogrska vlada vedno meša v njihove domače zadeve? Vladni zastopnik Živkovič je odgovoril, pa le bolj ogibal se pravo povedati, na galeriji je nastalo odobravanje in plosk Makancu. Študentom je bil zabranjen drugi dan uhod na galerijo. Enak prizor je nastal, ko je poslanec Kukuljevič od vlade zahteval, naj nujno poskrbi, da se vojna granica z deželo popolnoma združi.

Posebno jasno je stopilo na dan politično in državno-pravno vprašanje trojedine kraljevine, ko je poslanec Makanec v nujnem nasvetu predlagal, naj se najponižnejša adresa odpošlje presvetlemu cesarju s prošnjo, naj blagovoli v deželni zbor poklicati zastopnike vojaške granice in odbornike dalmatinskega deželnega zbora, da se dalmatinsko vprašanje konečno reši. Ta predlog je silno pobijal vladni zastopnik, bil je pa vendar posebnemu odsedu izročen. Iz oportunitetnih oziror pa bo težko sprejet v zbornici, ampak odbor bo nasvetoval resolucijo enakega zapopadka.

Vse to kaže, da na jugu nekaj zori, in da Slovani spoznavajo, kaka naloga jih čaka, želijo se toraj otresti madjarskega nepoklicanega upljivanja.

Zunanje države. Srbski knez Milan je srečno izvršil svoje potovanje po deželi. Namen tega potovanja je bil ljudstvo prepričati, kako „naroden patriot“ da je knez in kako potrebno da je, da knez in ljudstvo vzajemno delata. Bog daj dober uspeh! — Na Turškem ptujci še v mestih varni niso. Nekoliko vojakov — pijanih — šlo je po Carigradu in napadli so angleškega konsula. K sreči je zabranil, daga vojak z nožem ni zadel in ljudstvo in hitro došla policija je obvarovala konsula in odpeljala suroveže v zapor. Zarad te ga dogodka je nevolja velika. Sultan je svoje sočutje izrazil konsulu in obljubil, da bo sodnija z vso ojstrostjo postopala zoper hudodelnika. —

Razne vesti.

— *Koliko je Slovanov na Dunaji.* — Leta 1869 je imel Dunaj 607.514 prebivalcev, med njimi 336.603 ptujcev. Med temi je bilo 101.542 Čehov, 57.167 Moravcev in 10.668 iz Šlezije. Po rodu Čehov je 140.520, tedaj več ko ena petina. Zastopniki teh Čehov so poslali knezu nadškofu Dunajskemu kardinalu Raušerju spomenico že mesca jan. t. l. po posebni deputaciji in prošnjo, naj bi se češkim prebivalcem na Dunaji dali duhovni češkega jezika zmožni. To je tako naravna stvar, da se sama ob sebi razume, in vendar je treba še prositi, da se toli-

kim tisućem prebivalcev češkega naroda dajo tudi češkega jezika zmožni duhovni. Ko bi toliko nemcev v kakem slovanskem kraju prebivalo, imeli bi svoje fare, šole, pripravnice in kar si nemci le zmisliti zamorejo in zahtevati na prvi miglje — zgled imamo v Gorici — Čehi pa naj še le — prosijo!

— *Svetih Višarij* 12. junija se nam piše: Ni res, da je cerkev na sv. Višarjih pogorela, tudi ni vdarilo v zvonik. Zvonik, cerkev in koče stojé, kakor so stale. Kdor tega noče verjeti, naj pride se prepričati. Vso laž je prej ko ne skoval človek, ki to mar želi?

Ferčnik, dekan.

— *Novi časopisi.* — Pod naslovom „Dolenjec“ namerava znani profesor g. Trdina izdati v Novem mestu časopis, ki bi se pečal s politiko, gospodarskimi rečmi. — V Trstu pa začne s 1. julijem izhajati političen in gospodarski list „Edinost“ dvakrat na mesec. — Za stran „Dolenjca“ se govori, da ne bo prišel na svetlo, ker stan drugih časopisov ni ravno najugodnejši. Naša misel za stran tega je: Zdržimo se!

— *Iz „kribov“* nam piše prijatelj: G. Klodič, deželni šolski nadzornik se te dni iz Beča vrača skozi soško dolino domu. Potoma bo menda nekatere narodne šole ogledoval, posebno pripravljavni tečaj v Kobaridu. Zagotavlja se mi, da nam iz Beča prinese za „štruco“ pripravnišnico za učiteljice; skupna pripravnišnica za slovenske, hrvatske in italijanske učitelje pa pojde v Koper(?) V Tolminu pa namerava napraviti rokotvorno šolo za ženska dela in v Cirknem obrtniško šolo za umetno izdelovanje lesnine.

Ponosno smemo reči, da gospod Klodič je mož na pravem mestu, ki nima zastoj važne stopnje dež. šolskega nadzornika. Slovenci mu bomo za to hvaležni.

— *Cesarjev oče in dvorni žandarm.* — Stari nadvojvoda Franc Karol je šetal po vrtu v Schönbrunn-u. Vtrgal si je cvetlico in ko je dalje korakal, čuti, da ga nekdo za ramo prime in mu osorno reče: „Vi, gospod, cvetice tu trgati je prepovedano.“ Nadvojvoda se ozre in vidi dvornega žandarma s temnim obrazom ter mu smehljaje reče: „Oprostite, ne bom več storil.“ „Tedaj za zdaj Vam prizanesem, pa da mi nič več kaj takega ne storite.“ Nadvojvoda je šel dalje in zopet vtrgal cvetico. „Bodite mož beseda“, zakriči žandarm, „no čakajte, Vas bomo že učili cvetlice trgati! Vi morate z menoj!“ Brez ugovora gre nadvojvoda za čuvajem do uhoda, tu mu reče: „Dalje ne grem z Vami, dragi moj.“ „Bomo videli! Z menoj greste v stražno sobo.“ Ta pogovor je čul drug dvorni služabnik, ki v naglici prihi in potipa gorečega vrtnega čuvaja rebra tako mehko, da je od strahu trd obstal. Nadvojvoda je šel po stopnicah v svoje stanovanje, vrtni čuvaj-žandarm pa k raportu v odločeno mu sobo. Hitro potem pride nadvojvodov lakaj in pokliče vrtnega čuvaja-žandarma k nadvojvodu. Smejaje se mu stopi nadvojvoda predenj ter mu reče: „Vi ste svojo dolžnost storili, prejmite to priznanje (nadvojvoda mu da zavutih 20 sreb. goldinarjev), v prihodnje pa se potrudite, da boste kot dvorni žandarm tudi cesarjevega očeta poznali.“

Domače stvari.

(*Škušnje na kmetijski šoli.*) Na slovenskem oddelku tukajšne kmetijske šole bodo konecletne preskušnje 25. in 26. t. m. dopoldne in popold.

(*Sadjerejska predavanja.*) Kmetijska družba vabi slovenske kmetovalce k tridnevemu sadjerejskemu poduku, ki bo 21. 22. in 23. t. na tukajšni kmetijski šoli. Naj se ukaželjni sadjerejci v prav obilnem številu udeležijo tega podučevanja.

(*Izlet na planine.*) Dijaki slovenskega oddelka kmetijske šole napravijo pod vodstvom g. Fr. Kuralta 29. t. m. izlet na planino Razor, kjer delajo švicarski sir, ter ostanejo ondi do 5. julija.

(*Poduk o vinoreji.*) Prihodnjo nedeljo 20. t. m. bo g. Fr. Kuralt v Kviškem po končani popoldanski službi božji razlagal o vinskih boleznih itd. Posebno v Brdih je želeti prav obilne vdeležbe pri tem podučevanju, toraj naj bo vsim posebno priporočeno, da se v obilnem številu tega poduka vdeležijo.

(*Imenovanje.*) Gosp. Leop. Furlani, davkar v Kanali, je imenovan za glavnega denarničarja pri davkariji v Gorici.

(*Tombola.*) 29. junija 1875 bo na Travniku v prid zavoda zapuščenih otrok (fanciulli abbandonati) tombola. Ako bi ta dan deževalo, prenese se tombola na prihodnjo nedeljo. Po tomboli svira na Travniku mestna godba.

Dobitki so: prva činkvina 60 gl. — druga činkvina 40 gl. — ena tombola 200 gl.

Listki se številkami po 20 soldov eden, dobivajo se pri municipiju, po vseh loterijah, kavarnah in dan tombole tudi na Travniku.

Klor hoče listke sam se številkami napolniti, zamore to storiti od dne 25. do 29. le pri municipiju.

Prodaja listkov se sklene po prodajalnicah 29. ob 3. popoldne, pri municipiju ob 4. na Travniku pred začetkom igre. Namen, iz kterege se tombola napravi, je posebno blag, ker gre podpirati zavod, ki se vzdržuje skoraj samo po darovih dobrotnikov.

Župan: Perinello.

(*Volitev predsednika kmet. podružnice v Komnu* bo v nedeljo 27. t. m. ob 8 uri zjutraj v šolskem poslopji.)

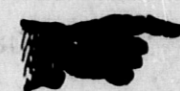

MOLITVE

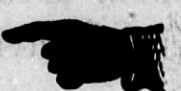
za sveto leto 1875 s kratkim podukom

je naslov knjižici, ki je prišla v Mailingovi tiskarnici na svetlo in velja:

1 iztis	4 solde
10 iztisov	30 soldov
50 "	1 gl. 25 "
100 "	2 " — "

Četrty natis.

Duhovnom na znanje.

Vsi obrazci za krstne, poročilne in knjige za mrtve, krstni, poročni, in listi za oklice, za cerkvene račune, spovedni in obhajilni listki in vse kar sem spada, dobiva se v latinskem, slovenskem, italijanskem in nemškem jeziku po **POSEBNO ZNIŽANI CENI** v uradni knez nadškofjskega ordinarijata v Gorici.

Podpisani daja na znanje, da mu je došel

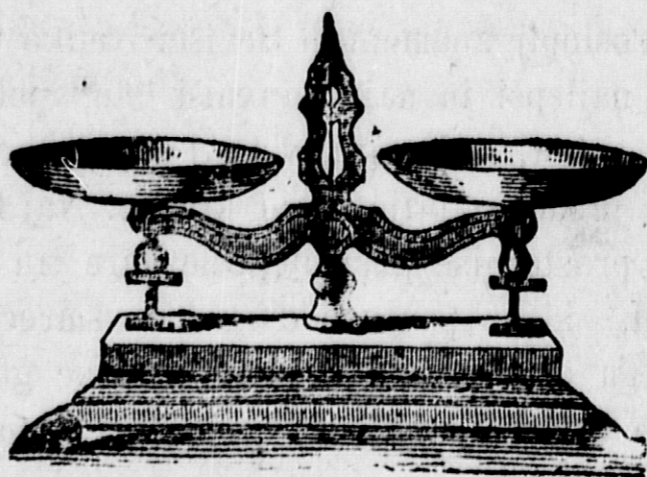
pravi sirup Pagliano
iz Firenze.

Karol Mailing
Placuta št. 5. II. nadst.
v Gorici.

Tehtnice po metričnem

SISTEMU!

Podpisani naznanja p. n. občinstvu, da je delalnica in zaloga novih tehtnic (vag) po metričnem sistemu prenešana iz prodajalnice gospoda L. Clementin-a v njegovo lastno prodajalnico „Za mesnicami“, št. 408. On tudi sprejema vsakter prenarejanje sedanjih tehtnic v tehtnice

po metričnem sistemu.

Jožef Gyra.

Za mesnicami h. št. 408.